

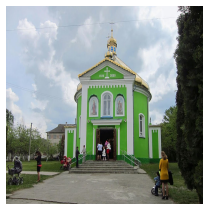
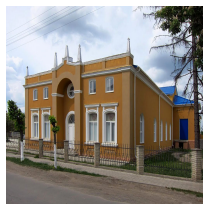
В. В. Боднарчук

Мельниця-Подільська

МЕЛЬНИЦЯ-ПОДІЛЬСЬКА (від 17 ст. до 1940 – Мельниця-над-Дністром) – селище міського типу Борщівського району Тернопільської області. 2015 з Мельнице-Поділ. селищ. (підпорядк. с. Зелене) та Вигод. (Вигода, Білівці, Боришківці, Окопи, Трубчин), Вільховец. (Вільховець), Дзвиняц. (Дзвинячка), Дністров. (Дністрове), Збручан. (Збручанське), Кудринец. (Кудринці, Михайлівка), Урожайнів. (Урожайне, Дзвенигород, Латківці), Устян. (Устя, Михалків) і Худиків. (Худиківці) сільс. рад створ. Мельнице-Поділ. селищну об'єднану територіал. громаду. М.-П. знаходиться на лівому березі Дністра, за 130 км від обл. центру, за 33 км від райцентру та за 4 км від залізнич. ст. Іване-Пусте. Площа 10 км². За переписом насел. 2001, проживали 3888 осіб (складає 97,7 % до 1989); станом на 1 січня 2017 – 3720 осіб; переважно українці. Побл. М.-П. виявлено артефакти пізнього палеоліту, трипіл., голігр., черняхів. і праз. культур. 1878 знайдено золотий скарб, що складався з корони (ймовірно, належала перському царю Киру Великому, 6 ст. до н. е.) та брошок. Уперше згадується у писем. джерелах на поч. 12 ст. як Мельниця. На той час тут уже існував замок (нині є місцевість Замчище) і здавна було багато вітряних млинів (мельниць). Від 1362 – у власності князів Коріатовичів, від кін. 16 ст. – шляхтичів Лянцкоронських, від 18 ст. – шляхтичів Дуніних-Борковських. На с-ще нападали татар. загони. Найбільших руйнувань вони завдали 1615 і 1672. Під час польсь.-турец. війн у 1670–90-х рр. М.-П. неодноразово переходила з рук у руки. Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького, опришків. русі та Коліївщині. 1744 опришки розгромили маєток Дуніних-Борковських. 1767 надано Маґдебур. право та дозвіл на проведення 24-х ярмарків на рік. Після 1-го поділу Польщі 1772 – у складі Австрії (від 1867 – Австро-Угор. імперія). Відтоді – повіт. місто Заліщиц. округу, від 1867 – містечко Борщів. пов. Наприкінці 18 ст. почали селитися євреї: 1880 – 1429 (39,7 %), 1900 – 1200 (33,3 %), 1921 – 1411 (38,1 %) осіб. Від 8 серпня 1914 до липня 1917 – під контролем рос. військ. У червні 1916 під час бою між австр. і рос. військами загинули бл. 20 тис. осіб. Від 1920 – у межах Польщі. 1920–39 – у складі Терноп. воєводства. 1934–39 – місто, центр міської гміни. Від кін. 19 ст. до 1939, коли М.-П. відійшла до УРСР, діяла значна кількість осередків укр. громад. організацій, зокрема «Просвіти», «Лугу», «Сільського господаря», «Рідної школи». 1940–62 – райцентр. Від 1940 – село, від 1960 – смт. Мешканці зазнали сталін. репресій. Від 8 липня 1941 до 6 квітня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. За цей період нацисти у М.-П. розстріляли понад 100, а 26 вересня 1942 вивезли в концтабір Белжець бл. 1

тис. євреїв. У брат. могилі похов. 290 рад. воїнів, зокрема й Героя Рад. Союзу Я. Метяшкіна. 1959 проживали 4,5 тис. осіб. 1966 з м. Монастириська Терноп. обл. переведено Укр. дослідну станцію тютюну та махорки. 1969 засн. майстерню з виготовлення старовин. укр. нар. інструментів і укр. нар. вбрання. У М.-П. – заг.-осв. школа, дитсадок; 2 б-ки, муз. школа, Будинок дит. творчості; лікарня. Збереглися церква св. Михаїла (1722), костел св. Генриха (1861), флігель маєтку (2-а пол. 19 ст.) та залишки парку Дуніних-Борковських, декілька будівель австр. періоду; давні євр. (2) і катол. кладовища, козац. поховання. Об'єкти природно-заповід. фонду: частина Регіон. ландшафт. парку «Дністров. каньйон» (охорон. статус надано 1990), ботан. пам'ятки природи місц. значення Мельнице-Поділ. стінка (1972, 5 га; типова скел. і лучно-степ. рослинність, найціннішими є гадючник шестипелюстковий і дзвоники Блоцького), Дуби-брати тристовбурні (1977, віком понад 150 р.), Ясен графа Г. Борковського (2011, понад 400 р.), Горіх чорний / ділянка № 2 (2016). Встановлено пам'ятники Т. Шевченку, воїнам-визволителям і воїнам-землякам, які загинули під час 2-ї світової війни, пам'ятні хрести на честь скасування панщини та жертвам сталін. репресій, насипано символічну могилу УСС. Серед видат. уродженців – матеріалознавець, чл.-кор. НАНУ О. Андрейків; графік В. Бондар, архітектор М. Нікодемівич; музикознавець, бібліограф Я. Колодій, актор, танцюрист, режисер А. Кривецький, трубач, засл. арт. України В. Подольчук. З М.-П. пов'язані життя та діяльність правознавця, громад. діяча Й. Левицького, письменників, журналістів І. Гермаківського, П. Ковальчука, виконавця на нар. інструментах, майстра з виготовлення, реставрації, реконструкції та вдосконалення укр. нар. муз. інструментів В. Зуляка. У місц. школі навч. філософ С. Вовк.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Мельниця-Подільська громада відзначила День селища // Свобода. 2016, 23 верес.

Бібліографічний опис:

Мельниця-Подільська / В. В. Боднарчук// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-65561>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).